

EN Plass I SAMFUNNET – OGSÅ FOR MEG

Arbeidet blant Rom 2012

INNLEDNING

*OMDIRIGERING AV MIDLER - FRA HELHETLIG PROSJEKT TIL OFFENTLIGE
SYSLER*

STATISTIKKER

KOMMENTARER TIL STATISTIKKENE

RESULTATER – DEN LANGE VEIEN

PROSESSEN INNAD I MILJØET

VIDERE ARBEID I 2013

Innledning

I 2003 påbegynte vi arbeidet i prosjektet “*En plass i samfunnet – også for meg*” – et arbeid blant norsk Rom. Bakgrunnen for prosjektet og metodikk er beskrevet i forgående rapporter som er Oslo kommune i hende. Rapportene ligger på vår hjemmeside www.seif.no.

Målsetningene i prosjektet lå opprinnelig innenfor de områdene av størst betydning for Rom-folket:

Bekjempelse av analfabetisme – grunnskole for barn

Bekjempelse av analfabetisme – voksenopplæring for Rom-ungdom og voksne

Arbeid mot arrangerte ekteskap mellom mindreårige

Arbeid mot at barn føder barn

Arbeid for å bedre kvinnenenes livssituasjon og stilling i Rom-miljøet

Arbeid mot diskriminering

Arbeid blant de bostedsløse/forbedring av boligsituasjonen blant Rom-folket

Arbeid for å opprette et kulturhus for Rom-folket i Oslo

Arbeid for Rom-ungdommens behov og rettigheter

Drift av et kontor for informasjon, råd og praktisk bistand til Rom-folket, da med spesiell fokus på kvinner, barn og ungdom

I tillegg arbeidet vi for at myndighetene skulle utarbeide en helhetlig handlingsplan for Rom-folket og igangsette koordinerte tiltak på de viktigste områdene, da med spesielt fokus på kvinner, barn og ungdom.

Målsetningene for prosjektet “*En plass i samfunnet – også for meg*” favnet såpass vidt og inkluderer de viktigste områdene hvor det må settes inn ressurser for å oppnå, på lengre sikt, en reell forbedring av Rom-folkets stilling i det norske samfunnet.

Sommeren 2009 kom endelig **Handlingsplan for å bedre levekårene for Rom i Oslo**. Med unntak av et voksenopplæringstilbud på en Oslo-skole og en veiledningstjeneste for Rom er det ingen konkrete tiltak som går på skolegang for barna eller tiltak som kan forbedre kvinners og unge jenters situasjon.

De statlige midlene avsatt til arbeidet blant Rom ble fra 2009 i sin helhet overført til Oslo kommune. De statlige bevilgningene til SEIF som i 2009 beløp seg til kr. 390 000,-, ble fra 2010 redusert til kr. 70 000,-, da bevilget fra Oslo kommune.

Omdirigering av midler - fra helhetlig prosjekt til offentlige sysler

Uten nødvendige midler og ressurser har vi sett oss tvunget til å redusere vår oppsøkende virksomhet med hjemmebesøk til Rom-familier i Oslo. Vi har heller ikke hatt mulighet til å sette i gang med planlagte aktiviteter, som for eksempel temakvelder for kvinnene. Vi har imidlertid opprettholdt kontakten og foretatt hjemmebesøk til noen få enkelte familier som vi har fulgt opp gjennom årene og hvor vi fortsatt er en nødvendig samarbeidspart. Vi har også tatt i mot henvendelser fra Rom som har tatt direkte kontakt med vårt kontor for bistand i enkeltsaker. Videre har vi også mottatt henvendelser fra ulike instanser som har uttrykt et ønske om å lære mer om Rom-folket. Vi har delt vår kunnskap med disse og fokusert på det store arbeidet som gjenstår for å oppnå en reell forbedring av Rom-folkets livssituasjon.

Rom-tiltaket i regi av Oslo kommune vil ikke alene kunne dekke denne komplekse gruppens behov for bistand. Dette vises bl.a. ved at en gruppe Rom-kvinner, barn og ungdom fortsetter å søke bistand fra SEIF. Til tross for svært reduserte ressurser vil vi fortsette å ta i mot Rom som henvender seg til oss, og **vi vil fortsette å være et nødvendig tiltak for å forbedre hele gruppens livssituasjon, med spesielt fokus på kvinner, barn og ungdom.**

Statistikk

Totalt antall henvendelser 94

Saksområder:

Offentlige kontorer:

Nav sosial 11

Nav trygd 22

Barnevern 10

Skole 3

Boforhold 8

Økonomiske problemer 17

Satsing på de unge 10

Info/media 4

Annet 9

Kommentarer til statistikkene

I 2012 opplevde vi en fordobling i antall henvendelser fra Rom sammenlignet med året før. Denne økningen viser at tilliten til SEIF fortsatt er tilstede. Dette viser også at Rom-tiltaket i regi av Oslo kommune ikke klarer å dekke det komplekse behovet blant Rom. Med svært knappe ressurser har vi bistått en gruppe kvinner, barn og ungdom som føler de ikke har fått dekket sitt behov for hjelp hos det offentlige hjelpeapparatet og som henvender seg til SEIF velvitende om at de får gehør for sine helt spesifikke problemer hos oss.

Tallmaterialet viser at problemene i kontakten mellom Rom-folket og de offentlige instansene fremdeles er omfattende. Tallene viser også hvordan Rom generelt avhenger av det offentlige på helt sentrale områder, og hvordan denne avhengigheten synes å vedvare.

Selv om vi ikke ble innvilget midler til vårt arbeid blant Rom-ungdom, rettet vi i 2012 et spesielt fokus på disse ungdommene. I 2012 hadde vi en Rom-ungdom på utplassering hos oss. Gjennom henne fikk vi kontakt med andre ungdommer, noe som ga oss førstehåndsinformasjon om hva Rom-ungdom er opptatt av. Mer om dette arbeidet nedenfor.

Ad. offentlige kontorer

En stor andel av henvendelsene dreier seg om Rom-folkets kontakt med det offentlige hjelpeapparatet. Rom opplever det offentlige som lite tilgjengelig. Dette står i en klar relasjon til deres situasjon som analfabeter og de strenge kravene til skriftlige henvendelser og dokumentasjon som det offentlige opererer med.

NAV sosial/trygd:

Det er som oftest Rom-kvinner som henvender seg til NAV for økonomisk bistand og/eller for å søke om ulike trygdeytelser. Disse kvinnene er som oftest alenemødre med barn som opplever en meget ustabil økonomisk situasjon, hvor også gjeldsproblematikk gjør seg gjeldende. SEIF gir disse kvinnene praktisk bistand (utfylling av skjemaer, skriving av brev/klager, telefoner til saksbehandlere) og blir med på møter når de ber om det. De føler trygghet og vet at de blir hørt når SEIF er tilstede.

Barnevern:

Henvendelsene her dreier seg om en konkret sak hvor en Rom-kvinne mistet omsorgen for fem barn. Vårt arbeid besto i kontakt med mor og hennes advokat. Gjennom denne saken fikk vi innblikk i hvordan mange mødre mister sine barn som følge av fedrenes handlinger og hvordan kvinnene selv er fanget i en situasjon hvor deres stemme hverken blir hørt av barnevernet eller av storfamilien.

Ad. Satsing på de unge

Vårt arbeid besto hovedsakelig i møter med de unge hvor vi drøftet problemstillinger som opptar dem og hvordan det bør arbeides for en reell integrering av Rom i det norske storsamfunnet. Hensikten med disse møtene var også å legge fram planer for videre prosjekter som ungdommen selv ønsket å ta del i. Vi kontaktet også andre Rom-organisasjoner rundt om i Europa som arbeider spesielt med Rom-ungdom for å forhøre oss om ulike tiltak og hvordan de fungerer i praksis.

Resultater – den lange veien

Siden vi påbegynte prosjektet *"En plass i samfunnet – også for meg"* i 2003 har vi i våre årlige rapporter understreket at arbeidet med å forbedre en hel gruppes livssituasjon nødvendigvis ville ta tid, og skisserte tidsperspektiver på 5-10 år. Dette både med hensyn til den nødvendige prosessen med holdningsendringer og utvikling innad i miljøet, men også når det gjelder alle de tiltakene som er nødvendige fra det offentlige. Dette forutså vi også ville ta tid, spesielt tatt i betraktning myndighetens tafatthet overfor Rom-folket i Norge.

I løpet av de siste ni årene har vi ikke fått kjennskap til at det er blitt implementert noen andre tiltak utenom Rom-tiltaket i regi av Oslo kommune. Dessverre er det mye som fremdeles er uopnådd. Verre er det at den handlingsplanen som nå foreligger ikke inkluderer de nødvendige tiltak som skal til for et reelt løft av denne gruppen.

Internt i miljøet råder det nå en følelse av håpløshet og stagnasjon. Likevel finnes det grupper som uttrykker et sterkt ønske om endring, utvikling og integrering. SEIF har i sine rapporter gitt en stemme til disse gruppene, i håp om at deres stemme skulle bli hørt og tatt med i betraktning. Som vi tidligere har nevnt har ikke disse gruppene fått noe gehør hos myndighetene. Også i denne rapporten ønsker vi å gi disse gruppene en sentral plass.

Prosessen innad i miljøet

1. Bevisstgjøring blant Rom-kvinner

Etter hvert opplever vi at Rom-kvinner kommer til SEIF for hjelp til å oppnå det rettsvern, beskyttelse og rettigheter som kvinner og barn skal ha i Norge. Det kan her dreie seg om politianmeldelse av overgrep og sikkerhetstiltak (sperrert adresse kode 6, trygghetsalarm, m.m.) for å beskytte seg selv og eventuelle barn. Det kan også dreie seg om alenemødre med behov for hjelpetiltak fra barnevernet, hvor de kommer til SEIF for å bli hørt. Etter hvert kommer også unge jenter til SEIF for hjelp til å unngå et arrangert ekteskap under større eller mindre grad av tvang, eller for bistand til å komme seg ut av et slikt arrangement.

2. Bevisstgjøring blant unge foreldre

I vårt arbeid med Rom-folket har vi oppnådd kontakt med flere barnefamilier med unge foreldre som ser betydningen av utdanning. Selv fikk de ikke den skolegangen de hadde krav på. Derfor er de veldig opptatt av at deres barn skal gå på skolen, noe de ser som en nødvendig betingelse for å oppnå en reell integrering i det norske samfunnet. De ytrer ønske om at barna skal gå i vanlige norske klasser. De ser også at det ikke eksisterer en motsigelse mellom det å være Rom og det å ha utdanning. Tvert imot vektlegger de hvordan utdanning er med på å styrke deres identitet som Rom.

Håpet ligger i disse unge, liberale og fremtidsrettede familiene. For at de skal lykkes, trenger de hjelp og støtte slik at kontinuiteten i barnas skolegang blir sikret.

3. Rettigheter og plikter

Rom-folket som kommer til SEIF for bistand til å utforme søknader om ytelser fra det offentlige får hjelp til dette, samtidig som vi informerer dem om at søknaden kun omfatter de ytelser de rettsmessig har krav på. Vi bistår også med innhenting av dokumentasjon som kan bekrefte søknadens gyldighet. Samtidig informerer vi om pliktene knyttet til disse ytelsene.

Det faktum at Rom-folket henvender seg til SEIF for å få denne bistanden innenfor lovlige rammer ser vi som en viktig prosess innad i miljøet.

Videre arbeid i 2013

Praktisk bistand

Til tross for manglende ressurser vil vi fortsette å gi praktisk bistand til Rom-folket. Gjennom vår direkte kontakt med de som henvender seg til oss, vil vi fortsette å arbeide aktivt med å få til holdningsendringer på helt sentrale områder som skolegang, arrangementer mellom mindreårige og kvinnenens stilling. Et slikt holdningsskapende arbeid er et arbeid på lengre sikt og forutsetter blant annet en utstrakt informasjonsvirksomhet, der Rom informeres om plikter så vel som rettigheter.

Familier i "faresonen"

I løpet av den siste tiden har vi mottatt en rekke henvendelser fra fortvilte mødre som har mistet omsorgen for sine barn. Det dreier seg her om unge, enslige mødre som ikke har fått den nødvendige støtte og veiledning fra det offentlige hjelpeapparatet til å ta seg av sine barn. Vi vil arbeide for å nå disse familiene i "faresonen" – dvs familiene hvor det foreligger bekymringsmeldinger og/eller hvor barnevernet allerede er involvert – for å hindre at flere rom-barn blir tatt av barnevernet. Vi vil gi disse enslige mødrene praktisk bistand og veiledning, i tillegg til å være et nødvendig mellomledd mellom familiene og barnevernet.

SEIFs rolle som "limingen"

SEIF fungerer som et sentralt bindeledd mellom de ulike "fraksjonene" i Rom-miljøet. De fleste henvender seg til vårt kontor, til tross for interne rivaliteter eller konflikter. De er dessuten klar over at SEIF er åpent for absolutt alle, og at de dermed risikerer å møte en eller annen de ikke er på talefot med. Likevel blir konflikter lagt til side når de kommer til SEIF, og vårt kontor blir således til en arena for gjensidig respekt.

Til tross for manglende ressurser vil vi fortsette dette arbeidet med å fremstå som stedet alle Rom er velkomne til.

SEIFs rolle som vaktbikkje

Til tross for manglende ressurser vil SEIF utføre en rolle som vaktbikkje overfor det offentlige. I forbindelse med handlingsplanen, vil vi følge med på tiltak som blir iverksatt, og ikke minst følge opp om tiltakene fungerer i praksis. Vi vil også være talerør for de som minst blir fokusert på i handlingsplanen, for å fremme disses behov og bistå med at basiske rettigheter gjelder også for dem.

Dette vil bli en viktig oppgave for SEIF i tiden framover, spesielt tatt i betraktning at handlingsplanen for å bedre levekårene for rom i Oslo er direkte kjønnsløs - kvinneperspektivet mangler nærmest totalt. Dette i motsetning til andre nasjonale handlingsplaner for rom i Europa, som sterkt fokuserer på styrking og samarbeid med voksne kvinner og pikebarn. Det sier seg selv at også i Norge, når det gjelder en så marginalisert gruppe som rom, blir styrkingen av kvinnenens stilling og samarbeidet med dem sentralt for å kunne lykkes med tiltakene i handlingsplanen.

Vi på SEIF finner ikke uttrykk sterke nok for vår bekymring over mangelen på kvinneperspektivet i den nye handlingsplanen. SEIF vil ha viktige oppgaver blant de kvinnene og unge jentene som har henvendt seg til oss med ønske om endring av sin situasjon, samt utdanning og etter hvert yrke, i en prosess som de selv vil være med på å utforme og ta aktiv del i.

Satsing på de unge

Vi vil i 2013 knytte til oss ungdom fra Rom-miljøet som vil bistå med kontakt med ungdommen og med å definere aktiviteter som de unge ønsker å delta i. Vi vil også utvide vår kontakt med Rom-ungdom i Norge, fra ikke bare å fokusere på den lille gruppen "norsk Rom" til også å omfatte innvandret Rom fra flere land i Europa. Disse forskjellige gruppene ungdom har i dag liten eller ingen kontakt med hverandre, og vi har grunn til å tro at denne kontakten vil både være en styrke for identiteten og gi nye impulser. Et videre samarbeid med vårt kontaktnett i Europa vil gi videre nye impulser til Rom-ungdom i Norge.

Igangsettingen av dette arbeidet avhenger selvsagt av bevilgninger fra det offentlige.

Et helt nødvendig samarbeid

Som nevnt tidligere råder det en følelse av håpløshet blant mange rom. SEIF ser at gruppen har behov for et kjempeløft. Situasjonen er nå blitt så prekær at det gjelder å samle alle gode krefter. Det offentlig i samarbeid med frivillige må igangsette tiltak som gir gruppen muligheten til å komme seg ut av den stagnasjonen som nå preger dem. Bevisstgjøring om rettsvern, beskyttelse og rettigheter vil være avgjørende i veien for en reell integreringsprosess og en følelse av tilhørighet i det norske samfunnet.

SEIF stiller sin kunnskap og kompetanse til disposisjon og ser fram til å bli kontaktet for et videre helt nødvendig samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor. **Hvis dette kjempeløftet ikke blir foretatt, frykter vi at en av Norges nasjonale minoriteter vil svinne hen.**

Oslo, april 2013